

Försvarsutskottets yttrande 2024/25:FöU4y

Verksamheten i Nordatlantiska Fördragsorganisationen (Nato) under 2024

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2024/25:112 Verksamheten inom Nato under helåret 2024, redogörelse 2024/25:RS2 och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen. Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till de delar i skrivelsen som rör utskottets beredningsområde samt yrkande 1 i kommittémotion 2024/25:3360 av Håkan Svenneling m.fl. (V).

Utskottet föreslår att utrikesutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker motionsyrkandet.

I yttrandet finns en avvikande mening (V).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I och med Sveriges inträde i Nato har det etablerats en ordning för information till riksdagen om regeringens verksamhet inom ramen för medlemskapet. Informationen lämnas i form av muntliga föredragningar i utrikesutskottet och försvarsutskottet och i form av en årlig skrivelse till riksdagen. Skrivelsen är den första redovisning som regeringen i enlighet med denna ordning överlämnar till riksdagen. I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten inom Nato under 2024. Sverige blev Natomedlem den 7 mars 2024 och deltar sedan dess fullt ut i Natos beslutsfattande. Sverige deltar även i Natos operationsplanering och förmågeplaneringsprocess.

Regeringen uppger i skrivelsen att Sverige bidrar aktivt till Natos tre kärnuppgifter: avskräckning och försvar, krishantering och förebyggande samt säkerhetssamarbete. Svenska prioriteringar under året har varit att stärka Natos kollektiva avskräcknings- och försvarsförmåga inte minst genom integreringen av Sverige i Natos planer och strukturer samt genom konkreta bidrag till Natos aktiviteter, insatser och operationer. Vidare har Sverige prioriterat Natos stöd till Ukraina samt att Nato ska föra en samlad, långsiktig och strategisk politik för att motverka Rysslands maktexpansion och möjligheter att göra skada.

Motionen

Motioner med anledning av skrivelsen har väckts av V och MP. Följande yrkande bedöms höra till försvarsutskottets beredningsområde.

I kommittémotion 2024/25:3360 av Håkan Svenneling m.fl. (V) anförs att regeringen ska föreslå hur Sveriges försvarspolitiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato (yrkande 1). Motionärerna lyfter fram att Natomedlemskapet kommer att innebära en förändring av Sveriges beslutsprocess för totalförsvarets inriktning, eftersom Natos planering inte är synkroniserad med Sveriges. Motionärerna anför att det svenska totalförsvarets inriktning i dag planeras och beslutas i långa processer med Försvarsberedningen där alla partier deltar i diskussionerna, och de betonar att detta tillvägagångssätt inte får försvinna i och med medlemskapet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka riksdagens och försvarsutskottets behov av insyn i och inflytande över regeringens agerande i Natofrågor. Nato är Sveriges viktigaste försvarspolitiska arena och försvarspolitiska beslut i riksdagen ligger till grund för Sveriges bidrag till Nato. Regeringens skrivelse och redogörelse för verksamheten i Nato under 2024 är mot denna bakgrund

mycket välkommen. Utskottet har tidigare (bet. 2024/25:FöU5) konstaterat att Natos medlemsländer fattar beslut i konsensus och att regeringen ansvarar för den övergripande styrningen av Sveriges verksamhet i Nato. Utskottet förutsätter att regeringen som Sveriges företrädare i Natos förhandlingar och beslutsprocesser agerar utifrån såväl alliansens 360-gradersperspektiv som svenska intressen med utgångspunkt i beslut som riksdagen fattar.

Utskottet instämmer med regeringen i att Sverige ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad som bidrar till att stärka säkerheten och stabiliteten i vårt närområde liksom i det euroatlantiska området som helhet. Utskottet ser därför positivt på att regeringen i skrivelsen redogör för att Sverige under året har prioriterat att stärka Natos kollektiva avskräcknings- och försvarsförmåga, bl.a. genom integreringen av Sverige i Natos planer och strukturer samt genom konkreta bidrag till Natos aktiviteter, insatser och operationer. Det är tillika mycket positivt att särskild prioritet har getts åt Natos stöd till Ukraina samt åt att Nato ska föra en samlad, långsiktig och strategisk politik för att motverka Rysslands maktexpansion och möjligheter att göra skada. Stödet till Ukraina fortsätter att vara en central del av svensk säkerhets- och försvarspolitik och Sverige ska stödja Ukrainas kamp så länge det krävs.

Av skrivelsen framgår det att regeringen bedömer att Nato under de senaste åren har stärkt sin förmåga till avskräckning och försvar, bl.a. genom att utöka sin framskjutna militära närvaro längs den östra flanken, ett ökat antal övningar och en anpassad ledningsstruktur. I det allvarliga säkerhetsläget är det viktigt att detta arbete fortsätter och att Sverige bidrar till hela Natos säkerhet i enlighet med alliansens 360-gradersperspektiv och inom Natos kärnuppgifter, däribland avskräckning och försvar, krishantering och förebyggande arbete. Alliansens 360-gradersperspektiv innebär att den ska ha beredskap att hantera alla hot och utmaningar i alla riktningar inom land-, luft-, sjö-, cyber- och rymddomänerna.

Med Natomedlemskapet följer krav på ökad civil och militär försvarsförmåga. Regeringens inriktning att Sverige ska eftersträva och tillvarata de möjligheter att utveckla Sveriges totalförsvar som följer av Nato-medlemskapet är lovvärd. Utskottet instämmer med regeringen i att genomförandet av militära operationer kräver militära förmågor såväl som civilt stöd. Det är välkommet att en viktig del av arbetet under året har varit att öka civila aktörers förmåga att stödja det militära försvaret. Det är också positivt att arbetet med att stärka alliansens resiliens fortsatt under 2024 och att man kommit överens om att fördjupa samarbetet inom området, både mellan de allierade och mellan alliansen och dess olika partner, däribland EU.

Av skrivelsen framgår att det inom Nato pågår utveckling på en rad olika områden, bl.a. världlandsstöd, cyberförsvar och rymden. Utskottet kommer att med intresse fortsätta att följa arbetet och ser fram emot vidare information från regeringen om verksamheten i Nato under 2025.

Riksdagen beslutade i december 2024 i enlighet med regeringens förslag om det svenska bidraget till Natos avskräckning och försvar under 2025 (prop.

2024/25:22, bet. 2024/25:UFöU2, rskr. 2024/25:104). Riksdagens beslut innefattar bidrag till bl.a. Natos multinationella brigad i Lettland, Natos marina styrkor och Natos lufrumsövervakning och incidentberedskap t.o.m. den 31 december 2025. De svenska styrkorna syftar till att bidra till Natos samlade avskräckning och försvar av det nordatlantiska området. Bidraget är enligt det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet även av avgörande betydelse för Sveriges säkerhet och förväntas dessutom främja Sveriges integrering i Nato. Det sammansatta utskottet uppmärksammade att det i och med Sveriges inträde i Nato har etablerats en ordning för information till riksdagen om regeringens verksamhet inom ramen för medlemskapet. Informationen lämnas i form av en årlig skrivelse till riksdagen och muntliga föredragningar i utrikesutskottet och försvarsutskottet inför formella toppmöten och möten mellan utrikesministrarna och försvarsministrarna i Nordatlantiska rådet. Det sammansatta utskottet förordade en ordning där regeringen återrapporterar till de berörda utskotten om genomförandet av bidraget till Natos avskräckning och försvar vid särskilda tillfällen, utöver den redan överenskomna informationen inför möten i Nordatlantiska rådet. Detta borde enligt det sammansatta utskottet göras en gång per kvartal och informationen som regeringen vid dessa tillfällen förväntas lämna om genomförandet kan bl.a. omfatta bidragets utformning, förutsättningar och måluppfyllelse.

När det gäller motionsyrkandet om att regeringen ska föreslå hur Sveriges försvarspolitiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato behandlade utskottet ett likalydande yrkande i betänkandet Totalförsvaret 2025–2030 (bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114). Utskottet framhöll i betänkandet att den parlamentariskt sammansatta Försvarsberedningen sedan 1990-talet svarar för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Efter det att Försvarsberedningen har slutfört ett uppdrag genom att lämna sin slutrapport inför en försvarspolitisk inriktningsproposition entledigas beredningens ledamöter. Försvarsberedningen har dock alltid en permanent ordförande och en huvudsekreterare för att snabbt kunna sammankallas vid behov. Chefen för Försvarsdepartementet är bemyndigad att lämna närmare anvisningar för Försvarsberedningens arbete och på så vis återuppta en ”vilande” beredning när så behövs. Utskottet kunde vid den aktuella tidpunkten inte se att Natomedlemskapet påverkade den svenska beslutsmodellen och avstyrkte yrkandet om att regeringen skulle föreslå hur Sveriges försvarspolitiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato. Med hänvisning till det redovisade anser försvarsutskottet att utrikesutskottet bör avstyrka kommittémotion 2024/25:3360 (V) yrkande 1.

Utskottet har i övrigt inte något att anföra med anledning av skrivelsen och föreslår att utrikesutskottet lägger skrivelsen till handlingarna.

Stockholm den 24 april 2025

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Matheus Enholm (SD), Jörgen Berglund (M), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Hanna Westerén (S), Gulan Avci (L), Alexandra Anstrell (M), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Emma Berginger (MP), Markus Selin (S), Camilla Brunsberg (M) och Göran Hargestam (SD).

Avvikande mening

Framtida försvarsbeslut och Försvarsberedningens roll (V)

Hanna Gunnarsson (V) anför:

Natomedlemskapet kommer att innebära en förändring av Sveriges beslutsprocess för totalförsvarets inriktning eftersom Natos planering inte är synkroniserad med Sveriges. Planeringen och besluten om det svenska totalförsvarets inriktning görs i dag i långa processer med Försvarsberedningen där alla partier deltar i diskussionerna. På så sätt får totalförsvaret en viktig demokratisk förankring. Detta får inte försvinna i och med Nato-medlemskapet. Regeringen har ett stort ansvar för att Sveriges planering och beslutsfattande inte hamnar i otakt med det i Nato och att partierna även i fortsättningen är med i diskussionerna i ett tidigt skede. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur Sveriges försvarspolitiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato. Därmed anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2024/25:3360 av Håkan Svenneling m.fl. (V) i denna del.